

[Miljøministeren]

af den nye kog mellem det oprindelige havdige ved Højer og det fremskudte dige.

I fortsættelse af uformelle drøftelser i landbrugsministeriet 26. januar samt møde i udvalget om fremskudt dige for Tøndermarsk i Åbenrå 28. januar og endelig tekniske drøftelser med bl. a. repræsentanter for de lokale lodsejere i jordlovsudvalgets kontor i Tønder 10. februar d. å. fremlægges i det følgende nogle skitser for, hvorledes den nye kog bag det fremskudte dige efter fredningsstyrelsens opfattelse kan indrettes for at opretholde visse af de nuværende naturværdier – samt på længere sigt muliggøre en udvikling af naturprægede græsningsarealer med indslag af ferske vådområder, som i dag i Tøndermarskens ydre koge rummer en flora og fauna af national og international betydning.

Ved udarbejdelsen af skitserne har fredningsstyrelsen bl. a. baseret sig på den eksisterende litteratur og specielt resultaterne fra de biologiske undersøgelser, som i de sidste år er gennemført i Tøndermarsken.

Der er i det følgende ikke taget hensyn til, om det kommende reservoirområde syd for Vidåen kommer til at rumme

1) et permanent saltvandsområde, 2) et permanent ferskvandsområde eller 3) et temporært vanddækket ferskvandsområde. Der er dog ingen tvivl om, at hele den nye kog såvel i yngletiden som i resten af året vil få størst værdi for vadehavets typiske vandfugle, når det nævnte reservoirområde rummer en betydelig permanent flade med brakvand eller saltvand.

Med de anførte skitser til indretning af den nye kog lægges op til, at naturbevarelsen i den nye kog i højere grad skal ses i sammenhæng med den naturbevarelsesplan for Tøndermarsken, som fredningsstyrelsen udsendte marts 1978.

1. Den generelle indretning af kogen

Der forudsættes etableret de i digeudvalget vedtagne såkaldte fælles anlæg i kogen. Herunder hører bl. a. de centrale afvandingskanaler med tilhørende pumpestationer, nødvendige veje, elektricitetsforsyning og drikkevandsforsyning. På den anden side skønnes det nødvendigt, at der i spørgsmål om bl. a. pumpeanlæg og kanaler samt detailprojekte-

ring i øvrigt og den senere drift m. v. forhandles eller eventuelt formaliseres en ordning mellem fredningsstyrelsen og landbrugsministeriet samt de berørte lodsejere. Sidstnævnte skal ses i sammenhæng med de i dette notat nævnte forslag til en mere naturlig indretning af den nye kog, end hvad der er forudset i Hedeselskabets oprindelige afvandsingsprojekt fra august 1980.

Hvad angår de i notatet nævnte forslag til konkrete foranstaltninger vedrørende vandstand, vegetationsforhold, udnyttelse m.v. er fredningsstyrelsen generelt indstillet på i den nye kog at indgå i et samarbejde med de lokale brugere og relevante myndigheder for ved løbende undersøgelser og planlægning at få koordineret de økologiske og landbrugsmæssige interesser, således at der under hensyntagen til områdets store naturværdier kan tilvejebringes en tilfredsstillende landbrugsmæssig udnyttelse af kogens græsarealer.

1.1 Vandstandsforhold

Om foråret og i forsommeren (april-juni) bør af hensyn til de biologiske værdier opretholdes en høj vandstand, og vandspejlet bør næppe på græsarealer sænkes lavere end 20–30 cm under jordoverfladen. Resten af vækstsæsonen bør vandspejlet ikke ligge lavere end 50 cm under jordoverfladen. I vinterhalvåret bør der stå nogle decimeter vand i kanaler, grøfter og eventuelle vandhuller.

Tilvejebringelse af de ønskede forhold kan mest hensigtsmæssigt ske ved et samspil mellem et afvandingsystem, hvor centralkanalerne nord og syd for Vidåen indrettes med åbne sidegrøfter, der forsynes med stigbord.

For at sikre vandcirkulation og en konstant høj vandstand specielt i tørre forsommerperioder bør der til hver af afvandingsssystemerne nord og syd for Vidåen knyttes et bevandingsystem. Sidstnævnte må udformes efter sagkyndig projektering, men kunne tænkes etableret som et i princippet ringformet kanalforløb omkring hver af de to afsnit af den nye kog, hvorfra vand over en flytbar tærskel kan ledes ind i de enkelte sidegrøfter.

Systemet af afvandings- og bevandingskanaler vil kombineret med overgange og led ud mod områdets veje samtidig kunne fungere som skelgrøfter mellem græsningsfelterne.

Bevandingskanalerne må af hensyn til vandforsyningskapacitet, men også af hensyn